

DIDAKTIKA – TA'LIM NAZARIYASI SIFATIDA**Samatova Munisa****Nurmatova Nodirabegim**

UMFT universiteti talabalari

Annotatsiya

Ushbu maqolada didaktika fanining ta'lim nazariyasi sifatidagi mohiyati, pedagogika tizimidagi o'rni hamda ta'lim jarayonini ilmiy asosda tashkil etishdagi ahamiyati yoritilgan. Didaktikaning predmeti, vazifalari, asosiy tushunchalari va tamoyillari keng tahlil qilingan. Shuningdek, zamonaviy ta'lim tizimida didaktikaning rivojlanish yo'nalishlari va ta'lim sifatini oshirishdagi roli ochib berilgan.

Kalit so'zlar: didaktika, ta'lim nazariyasi, o'qitish jarayoni, ta'lim tamoyillari, pedagogik jarayon, metodlar

Kirish

Ta'lim jamiyat taraqqiyotining muhim omillaridan biri bo'lib, shaxsni har tomonlama rivojlantirishda yetakchi o'rin tutadi. Ta'lim jarayonining mazmunli, samarali va maqsadga yo'naltirilgan bo'lishi uni ilmiy asosda tashkil etishni talab etadi. Ana shu ehtiyoj pedagogika fanining muhim bo'limi bo'lgan didaktikaning shakllanishiga sabab bo'lgan.

Didaktika ta'lim jarayonini nazariy jihatdan asoslab beruvchi fan sifatida o'qitish va o'rganish jarayonining qonuniyatlarini o'rganadi hamda ta'lim samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Didaktika tushunchasi va uning kelib chiqishi

Didaktika so'zi yunoncha "didasko" — "o'rgataman", "ta'lim beraman" degan ma'noni anglatadi. Didaktika pedagogika fanining tarkibiy qismi bo'lib, ta'lim nazariyasi sifatida qaraladi.

Ilmiy didaktikaning asoschisi sifatida chex pedagogi Yan Amos Komenskiy e'tirof etiladi. U ta'limni umumiy qonuniyatlar asosida tashkil etish g'oyasini ilgari surib, didaktikani mustaqil ilmiy soha sifatida rivojlantirgan.

Didaktika ta'lim nazariyasi sifatida

Didaktika ta'lim jarayonining mazmuni, maqsadi, metodlari, shakllari va vositalarini yagona tizim sifatida o'rganadi. Ta'lim nazariyasi sifatida u o'qituvchi va o'quvchi faoliyatining o'zaro bog'liqligini ochib beradi.

Didaktika ta'lim jarayonini faqat bilim berish bilan cheklamaydi, balki shaxsni tarbiyalash, rivojlantirish va ijtimoiy hayotga tayyorlashni ham nazarda tutadi. Shu bois u pedagogik jarayonning markaziy bo'g'ini hisoblanadi.

Didaktikaning predmeti va vazifalari

Didaktikaning predmeti — ta'lim jarayonining umumiy qonuniyatlari va tamoyillarini o'rganishdan iborat. Uning asosiy vazifalariga ta'limning maqsadlarini belgilash, ta'lim mazmunini tanlash va tizimlashtirish, ta'lim metodlari hamda shakllarini ishlab chiqish kiradi.

Shuningdek, didaktika ta'lim jarayonining samaradorligini oshirish va o'quvchilarning bilim, ko'nikma hamda malakalarini shakllantirish yo'llarini ilmiy asosda belgilab beradi.

Didaktikaning asosiy tushunchalari

Didaktikada ta'lim, o'qitish, o'rganish, bilim, ko'nikma va malaka asosiy tushunchalar hisoblanadi. Ta'lim — bu bilim berish, tarbiyalash va rivojlantirishga qaratilgan yaxlit jarayon bo'lsa, o'qitish o'qituvchining faoliyati, o'rganish esa o'quvchining faoliyati sifatida namoyon bo'ladi.

Bilim o'rganilgan ma'lumotlar majmui bo'lsa, ko'nikma bilimlarni amalda qo'llash qobiliyatidir, malaka esa avtomatlashtirilgan faoliyat shaklidir.

Didaktik tamoyillar

Didaktik tamoyillar ta'lim jarayonini tashkil etishda amal qilinadigan asosiy qoidalar hisoblanadi. Ularga ilmiylik, izchillik, tizimlilik, ongli va faol ta'lim, ko'rgazmalilik, yosh va individual xususiyatlarni hisobga olish kabi tamoyillar kiradi.

Bu tamoyillar ta'lim jarayonining samaradorligini oshirib, o'quvchilarning bilimlarni chuqur va ongli o'zlashtirishiga yordam beradi.

Zamonaviy ta'lim tizimida didaktikaning ahamiyati

Zamonaviy ta'lim tizimida didaktika innovatsion yondashuvlar bilan boyib bormoqda. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, masofaviy ta'lim, interfaol metodlar didaktikaning imkoniyatlarini kengaytirmoqda.

Bugungi kunda didaktika shaxsga yo'naltirilgan, kompetensiyaviy va ijodiy ta'limni tashkil etishda muhim nazariy asos bo'lib xizmat qilmoqda

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, didaktika ta'lim nazariyasi sifatida ta'lim jarayonini ilmiy asosda tashkil etishning muhim poydevorini yaratadi. Didaktik bilimlar o'qituvchining pedagogik mahoratini oshiradi va ta'lim sifatini ta'minlashga xizmat qiladi.

Didaktikaning zamonaviy ta'lim tizimidagi ahamiyati tobora ortib borib, barkamol shaxsni tarbiyalashda muhim o'rin egallaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Xaydarov. S.A.(2026). Pedagogik risklarni boshqarishda globallashuv jarayonlarning ahamiyati. International scientific journal. Interpretation and researches. 1(73).
2. Xaydarov. S.A. (2026). Pedagogik risklarni boshqarishning nazariy asoslari va globallashuv jarayonidagi ahamiyati. NEW RENAISSANCE international scientific journal. 3(1). 159-164.

3. Хайдаров С. (2025). Оилаларда фарзанд тарбиясига рухий таъсир ўтказиш. Modern Education and Development. 3 (17). 23-27.
4. Khaydarov S.A. (2025). The role of the use of fine arts in teaching the history of the country. Modern Education and Development. 3 (17). 28-33.
5. Xaydarov S.A. (2025). Ijtimoiy-gumanitar fanlarda raqamli metodlardan foydalanish yo'llari. NEW RENAISSANCE international scientific journal. 2(1). 91-94.
6. Xaydarov S.A. (2025). Yoshlarda vatanparvarlik hissini tarbiyalashda Boburnoma asariga ishlangan miniatyuralarning ahamiyati. Til va adabiyot.uz. 2.11-12.
7. Khaydarov S.A. (2025). On analysis of family factors and social creativity issues in the study of the psychological portrait of educational institutions' leaders. Tuijin Jishu/Journal of Propulsion Technology ISSN: 1001-4055 Vol. 46 No. 2.
8. Xaydarov S.A. (2025). Pedagogik risklarni boshqarishning nazariy asoslari va globallashuv jarayonidagi ahamiyati. 3 (9). 261-265.